

MUTATVÁNY A HÁROMSZÉKI TÁJNYELVI ATLASZ-BÓL

GÁLFFY MÓZES és MÁRTON GYULA

1. A nyelvatlaszok szerkesztése évtizedek óta egyike a nyelvtudomány legidőszerűbb feladatainak¹. Az érdeklődés oka elsősorban az, hogy a nyelvjárások rendszerének beható megismerését a nyelvatlaszok gazdag, módszeresen szerkesztett kérdőívvel gyűjtött és pontosan lejegyzett anyaga teszi leginkább lehetővé. A nyelvfeldrajz jelentősége azonban nem korlátozódik a nyelvjárásanra. Meillet Antoine már a huszas években hangsúlyozta, hogy a modern nyelvtörténet elképzelhetetlen jól megalapozott nyelvfeldrajz nélkül². Wartburg Walter az ötvenes évek legelején megjelent munkájában már úgy vélekedik, hogy Gilliéron Jules nyelvfeldrajza egyike a legfontosabb hajtóerőknek, amelyek a XX. század nyelvtudományának gyors fejlődését előidéztek³. A nyelvatlaszok jelentősége azonban már rég túllépte a nyelvtudomány egészének a kereteit is. A bennük rendszerbe foglalt gazdag nyelvjárási anyagot ma már nemcsak a nyelvtörténet, az összehasonlító nyelvészet és a nyelvtudomány többi ágának művelői értékesítik, hanem számos nem nyelvtudományi ág szakemberei is. Így felhasználják a néprajz, a folklór, a település- és népiségtörténet, a gazdálkodás- és művelődéstörténet, a növény- és állattan, sőt a közzettan és földrajz szakemberei is⁴.

Ez a magyarázata annak, hogy amikor az 1940-es évek vége felé a kolozsvári egyetem magyar nyelvtudományi tanszéke távlati tervét körvonalazta, egyik legfontosabb teendőjeként a romániai magyar nyelvjárások nyelvfeldrajzi felvételezését jelölte ki. Ezen kívül az elvégzendő feladatok közé soroltuk a nyelvjárások gazdag szókincsének gyűjtését, különös tekintettel a tájszavakra, a különböző népi tevékenységi területek és kisipari ágak szakszókincsére, a személy-, állat- és földrajzi nevekre stb.⁵. Kezdetől fontos feladatunknak tartottuk a magyar nyelv román kölcsönzó rétegeire vonatkozó adatok gyűjtését, majd feldolgozását⁶.

2. Első tájnyelvi atlaszvállalkozásunk a moldvai csángó nyelvjárás nyelvfeldrajzi felvételezése volt⁷. E tanulságokban rendkívül gazdag

nyelvjárás tanulmányozását még be sem fejeztük, 1954-ben — természetesen a szükséges módszertani előkészítés után — megkezdtük a Székely Nyelvjárás Atlasz anyaggyűjtését. Mivel a székely nyelvjárás terület három nagyobb egységből áll, már eleve úgy láttuk, hogy a gyűjtés eredményét három tájnyelvi atlaszban dolgozzuk föl: a háromszéki, csíki-gyergyói és urvarhelyszéki atlaszban.

A terepmunkát Háromszék területén kezdtük meg, utána Csíkban és Gyergyóban gyűjtöttünk, majd Udvarhelyszéken. E meglehetősen hosszú ideig (1954—1967) tartó gyűjtőmunka két mozzanatról állt. Első mozzanatként felkerestük az összes székely lakosságú településeket és összegyűjtöttük az atlasz megszerkesztéséhez szükséges anyagot. Ezt a munkát jelentős részben e mutató szerkesztői végezték, mindössze az udvarhelyszéki tájszólásban vettük igénybe két munkatársunk, Vámszer Márta és Vöő István segítségét. A gyűjtés második mozzanatát a gyűjtött anyag ellenőrzése és kiegészítése képezte. Ebben, főleg a háromszéki részeken, több munkatársunk is segített: Balogh Dezső, Murádin László, Teiszler Pál és Vöő István, a nyelvjáráskutatásnak mind megfelelő tapasztalatokkal rendelkező szakemberei.

Amint azt a gyűjtés megkezdése után írt tájékoztatónkban előadtuk, az eredeti elgondolás az volt, hogy a tájnyelvi atlasz anyagának gyűjtésével párhuzamosan a legjellegzetesebb pontokon kikérdezzük a Magyar Nyelvjárások Atlaszában tőlünk többszáz kérdéssel kiegészített kérdőfüzetét is, de ugyanakkor gazdag anyagot gyűjtünk a név- és igeragozási rendszerre, valamint a fakitermelés és fafeldolgozás szókincsére vonatkozólag is⁸. E nagyszabású tervből nem tudtunk mindent megvalósítani, a legjelentősebb feladatot azonban, a tájnyelvi atlasz anyaggyűjtését hiánytalanul sikerült elvégeznünk. Háromszék nyelvjárás szempontból legjellegzetesebb tizenhat pontján kikérdeztük a nagy kérdőfüzetet is, ugyanezen pontokon a név- és igeragozási rendszert is tanulmányoztuk. A fakitermelés és fafeldolgozás szakszókincsének módszeres gyűjtése elmaradt⁹, ezzel szemben 1968-ban megkezdtük a tájszókincs gyűjtését, amelyből egy székely tájszótárt szándékszunk szerkeszteni. Ez a szótár, melybe özv. Nemes Zoltánné torjai tájszójegyzéke, valamint Salamon Sándor rétyi tájszójegyzéke¹⁰ is bedolgozható, szerves kiegészítése lesz a Székely Nyelvjárás Atlasznak. Emez a székely nyelvjárás hang- és alak-tani rendszerét, valamint a legfontosabb és nyelvtudományi szempontból legtanulságosabb tájszavakat tartalmazza, a tájszótár pedig a nyelvjárás ma is rendkívül gazdag tájszókincsét¹¹.

Mint látható, a Háromszéki Tájnyelvi Atlasz, melyről az alábbiakban nyújtunk rövid tájékoztatót, része a székely nyelvjárás három részből álló atlaszában, de ugyanakkor része annak a nagyszabású, 1954-ben elkezdett s még most is folyó gyűjtő- és feldolgozó munkának, melynek célja a székely nyelvjárás rendszerének és tájszókincsének feltárása és feldolgozása.

3. Az anyag összegyűjtéséhez mindenképp szükség van egy jól összeállított kérdőfüzetre. Ennek az anyagát a nemzetközi szakirodalomban napjainkban érvényes szempontoknak és a gyakorlati kivitelezésnek

megfelelően kell összeválogatnunk. Ma elméleti tekintetben szükséges, hogy a kérdőív a nyelvi rendszer lényeges vonásait hordozó anyagot öleljen fel, de a teljesség igénye nélkül. Elsősorban a hangrendszer tanulmányozásához szükséges adat anyagot kell tartalmaznia olyan mértékben, hogy segítségével a vizsgált tájnyelvi alakulat fonémarendszerét és realizációs változat-rendszerét, az összetevő elemek megterheltségi viszonyait meg lehessen állapítani. Ehhez megfelelő számú, különböző hangtani helyzetben levő adat kérdőfüzetbe iktatására van szükség, hiszen így állapíthatjuk meg a jelenségek rendszerszerű, illetőleg szórványos, mindössze néhány szóhoz, szóalakhoz kötött jellegét. Ilyen úton alakíthatjuk ki a nyelvjárásra jellemző hangrendszerbeli jellegzetességeket. Minthogy a nyelvjárás elsősorban hangrendszerében önálló rendszer az össznépi nyelven belül, érthető, hogy a nyelvföldrajzi anyaggyűjtéshez mi is a hangtani jellegű kérdéseket iktattuk nagyobb számban kérdőfüzetünkbe.

A szóföldrajzi jelenségek gyűjtéséhez ugyancsak megfelelő számú kérdést iktattunk be. Főként a székely nyelvjárásban területi vonatkozásban megoszlást mutató szóanyag szerepel kérdőívünkben.

Az alaktani jelenségek közül azonban csak a legfontosabbak felvételére gondolhattunk, mert e tekintetben kevesebb, a székely nyelvjárásra sajátosan jellemző jellegzetesség figyelhető meg. És ez így van általánosságban is mindenik tájnyelvi alakulatban¹².

Kérdőfüzetünk első változatában híven követtük az itt említett elvi szempontokat annál is inkább, mivel a gyakorlati kivitelezés némiképpen kedvezőnek látszott. Amint az előzőkben láttuk, az alakrendszertani anyag gyűjtését külön csoport kezdte meg. A munka folyamán azonban az eredeti terv megváltozott, az alaktani sajátosságokat gyűjtő csoport nem folytatta munkáját. Emiatt a kérdőfüzet anyagát ki kellett egészítenünk számos alaktani kérdéssel, elsősorban azért, hogy az ige- és névszótó rendszer tanulmányozása is lehetővé váljék. Így az eredetileg 724 adatot tartalmazó kérdőfüzet mai formájában 894 adatot ölel fel. A beiktatott újabb kérdések zöme — amint említettük — alaktani természetű. Eszerint az eredeti százalék arány, amely szerint a hangtani kérdések 52,40%-ot, a szóföldrajziak 31,60%-ot, az alaktaniak 14,50%-ot, a jelentéstaniak meg 1,50%-ot tettek ki¹³, így alakult: hangtani jellegű kérdés 40,71%, szóföldrajzi természetű 21,45%, alaktani jellegű 36,98% és jelentéstani 0,86%. Persze az alak- és jelentéstani meg a szóföldrajzi kérdések egyben hangtani sajátosságokat is hordoznak; a hangtani jelenségek megfigyelésére fölvetett szavak, szóalakok pedig gyakran alaktani kérdésben is tájékoztatnak. A szóföldrajzi és jelentéstani adatok meg mind hang-, mind alaktani tekintetben lehetnek tanulságosak adott esetben.

Kérdőfüzetünk törzsanyagát úgy válogattuk össze, hogy a Magyar Nyelvjárások Atlaszának I. kötetéből 156, II. kötetéből pedig 120 adatot tartalmaz. Ez lehetővé teszi a tőlünk gyűjtött anyag és az abban foglalt adatok egy részének egybevetését és ezáltal a nyelvjárasi sajátosságok egységes jellegű tanulmányozását. Másrészt törzsanyagunk teljes egészében benne foglaltatik a Romániai Magyar Nyelvjárások Atlaszának kérdőfüzetében. Így a két munkálat adatai kölcsönösen kiegészítik egymást, ille-

tőleg biztosítják a hazai magyar nyelvjárások behatóbb tanulmányozását, az adatok egybevetését, egyben pedig a kölcsönös ellenőrzést¹⁴.

Az alaktani függelékebe foglalt kérdések egy része ugyancsak meg-
egyezik a Magyar Nyelvjárások Atlaszában található ilyen jellegű anyag-
gal, és kevés kivétellel benne van a hazai magyar nyelvjárások atlaszá-
nak kérdőívében is.

A címszó-anyagot fogalomkörök szerint csoportosítottuk azért, hogy
az adatközlők mennél természetesebb módon felelhessenek a fölött kér-
désre. Egyben pedig könnyebben asszociálhassák a kérdéssel a feleletet,
sőt lehetőség nyílik esetleges orvanyag lejegyzésére is az illető fogalom-
körbe tartozó, de a kérdőívben nem szereplő, az adatközlőtől említett
adat följegyzésére. Hiszen a kérdőív csak korlátozott számú kérdést tar-
talmazhat.

A kérdőívben a következő fogalomkörökbe csoportosítottuk az
anyagot: a mezőgazdálkodás kérdésköre, a ház és környéke, az ember
és környezete, rokonsága, a táplálkozás, a viselet, a szövés-fonás és ve-
gyes, főként nyelvtani vonatkozású kérdések. A fogalomkör szerinti cso-
portosítást a zöldség-félékre vonatkozó kérdések zárják. Ezek amiatt ke-
rültek a kérdőív végére, mert elsősorban szóföldrajzi kiegészítésnek
szántuk őket¹⁵.

Kérdőívünk mai formájában található végül egy alaktani függelék,
amelynek a beiktatására — amint említettük — azért került sor, mert
menet közben a munkaelosztás megváltozott, és a törzsanyagba beiktatott
alakrendszerrel kapcsolatos kérdések száma és jellege nem elégítette ki a mai igé-
nyeket.

A kérdőív így, ebben a formájában alkalmas mind a hangrend-
szerbeli, mind a legfontosabb alakrendszerrel, mind a szükséges, a terü-
letre sajátosan jellemző szóképzéssel kapcsolatos vizsgálódás számára. Ilyen módon
a jelenségek rendszerszerű vizsgálata révén lehetővé teszi a tájnyelvi ala-
kulatok sajátosságainak rendszerszerű bemutatását, az egyes tájnyelvi
egységek jellegzetes nyelvi gócainak a feltárását és a gócok körül kiala-
kult területi egységek elhatárolását.

4. Ebben a vonatkozásban jelentős mértékben segíti a kutatót az a
tény, ha a vizsgált tájnyelvi alakulathoz tartozó minden egyes települést
meglátogat, azaz ha a kutatópont-hálózat teljes sűrűségű. A háromszéki
tájnyelvi atlasz anyaggyűjtését ilyen szempont szerint végeztük. Összesen
109 helységben kérdeztük ki kérdőívünk anyagát, közöttük három
városban is: Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyt és Kovásznán. Így, a
városok nyelvének a vizsgálata révén, érzékelteti tájnyelvi atlaszunk a
fejlődés irányát is, hiszen ezek azok a művelődési központjai az ide tar-
tozó, a háromszéki nyelvjárást beszélő lakosságnak, amelyek a társadalmi-
gazdasági fejlődéssel együtt a nyelvi fejlődést is megszabják, irányítják¹⁶.

Adatainkat mindig legalább két, de leggyakrabban három, sőt több,
az illető helységben tősgyökeres lakostól kérdeztük ki, és jegyeztük le a
kiejtésnek megfelelően. Arra törekedtünk, hogy főként 40—60 év közötti
adatközlőt találjunk, mert az ő beszéd- és ejtémódjuk hordozza legjelleg-
zetesebben a helyi sajátosságokat. De nem egyszer fiatalabb, olykor vi-

szont idősebb nyelvmestereink is voltak. Szempont volt továbbá — amint ez már ebben a munkában szokványos — az is, hogy nők és férfiak egyaránt szerepeljenek közöttük. Helyen-helyen ugyanis eltérés figyelhető meg a két nembeli lakosság ejtésében. Emellett 16 helységben a három élő nemzedékhez tartozó egyénektől is kikérdeztük kérdőfüzetünknek egy megválogatott részét, kb. 150 kérdést, hogy a nyelvben észlelhető nemzedékváltás szintén tanulmányozható legyen. Így került sor általános iskolai tanulók, 20 és 40 közötti, valamint 40 éven felüli felnőttek beszédének tanulmányozására. Ha csak hozzávetőleges számszerűséggel akarnók is megállapítani azoknak a háromszéki lakosoknak a számát, akik munkánkhoz adatokat szolgáltatottak, ezeken felüli számot kellene megjelölnünk. Ez a szám nem magas, de ha elosztjuk a megvizsgált települések számával, átlagosan 8—10 adatközlő esik egy kutatópontra. Minthogy ezek különböző neműek, különböző korúak és „bennszülöttek“, reméljük, hogy sikerült a valóságnak megfelelő nyelvi anyagot gyűjtenünk, amely tükrözi a maga mozgásában a háromszéki nyelvjárás-változatok legjellegzetesebb sajátosságait.

5. A fentebb ismertetett kérdőív segítségével gyűjtött anyagból 763 térképlapot szerkesztettünk. Az atlasz, néhány bevezető térképlap mellett¹⁷, ezeket fogja megfelelő elrendezésben tartalmazni.

A térképlapok elrendezésének legelterjedtebb módja a fogalmi körök szerinti csoportosítás. Többek közt ezt a csoportosítási szempontot követték a Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz (1928—1940), az Atlasul Lingvistic Român és A Magyar Nyelvjárások Atlaszának szerkesztői¹⁸. Ennek a csoportosításnak megvan az az elvitathatatlan előnye, hogy egy-egy fogalmi kör, tevékenységi terület szókincsét együtt találja a kutató. Ugyanakkor hátránya, hogy a hangtani és alaktani jelenségek szét-szóródnak benne, aszerint, hova, melyik fogalmi körhöz tartozik a jelenséget hordozó szó. Éppen ezért újabban kísérleteznek a térképlapoknak a nyelvi rendszer elemeire támaszkodó besorolásával. Minősítik a térképlapokat (hangtani, alaktani és szóföldrajzi lapok), majd utána ennek megfelelően külön csoportba sorolják a hangtani, külön az alaktani és külön a szóföldrajzi lapokat. Ezt a rendszerezési elvet követik pl. az Orosz Nyelvatlasz szerkesztői¹⁹.

Mivel a tájnyelvi atlasz fő funkciója a nyelvjárás nyelvi rendszerének és csak kis mértékben szókincsének bemutatása, a fogalmi körök szerinti csoportosítás elvéről eleve le kellett mondanunk, a nyelvi rendszer jellegének elvét kellett alapul vennünk, Ennek megfelelően külön fejezetbe kerülnek atlaszunkban a hangtani, külön fejezetbe az alaktani és ismét külön csoportba a szóföldrajzi térképlapok. A hangtani térképlapok besorolásának alapjául a fonéma rendszer szolgál: veláris magánhangzók, palatális magánhangzók, zárhangok, réshangok, affrikáták stb., majd az időtartamviszonyokat és egyéb hangtani jelenségeket bemutató lapok következnek. Az alaktani lapok sorrendje ugyanígy követi a leíró nyelvtani rendszerezést: névszó- és igetővek, jelek és ragok, a fontosabb igealakok, képzők. A szóföldrajzi térképlapok besorolását, tekintve, hogy ezek mind tájszavakat tartalmaznak, a tájszók hagyományos csoportosítá-

sának megfelelően végezzük : tulajdonképpeni tájszók, alakszerinti tájszók és jelentés szerinti tájszók. Ezen belül betűrendben következnek egymás után a térképlapok. Éppen csak megemlítjük, hogy a térképlapok mind adatbeírók.

A nyelvatlasz használatát nagyon meg fogja könnyíteni a mellékelt tárgy- és szómutató .Igyekszünk minél több rajzot és fényképfelvételt is mellékelni. Ezek a szavak és dolgok kapcsolatának megvilágítását fogják elősegíteni, de a néprajz számára is értékes adalékul szolgálnak.

CU PRIVIRE LA ATLASUL GRAIULUI SECUIESC DIN TREI-SCAUNE (JUDEȚUL COVASNA)

Autorii în vara anului 1954 au început anchetele în vederea adunării materialului unui atlas al graiului secuiesc. Anchetele au fost terminate în 1967, în prezent este în curs redactarea atlasului în trei părți : Atlasul graiului din Trei-Scaune ; Atlasul graiului din Ciuc și Gheorgheni ; Atlasul graiului din Odorhei. Dintre cele trei părți partea a doua (Atlasul graiului din Ciuc și Gheorgheni) este redactat în întregime, în anul 1969 se termină redactarea Atlasului din Trei-Scaune, metoda căruia autorii o prezintă în acest articol.

Chestionarul cuprinde total 894 date de limbă în următoarea repartizare : 40,71% sistemul fonologic, 36,98% sistemul morfologic și 22,31% lexicul graiului secuiesc. 276 de date au fost selecționate din cele două volume ale chestionarului Atlasului lingvistic maghiar în curs de apariție, iar restul se referă la sistemul propriu-zis al graiului secuiesc. **Rețeaua de puncte** este de o densitate absolută, însă în localitățile mai mici, sau părți de comună, care au luat ființă în ultimele decenii prin emigrarea unor familii din localitățile suprapopulate și al căror grai nu prezintă nici o deosebire față de graiul comunei respective, anchetatorii n-au adunat decât materialul a 200 de întrebări de bază. În fiecare localitate au fost interogați în medie 3—4 **informatori**, femei și bărbați, vîrstnici în genere între 40—70, chiar și 75 de ani. Un anchetator a lucrat numai cu femei, celălalt numai cu bărbați.

Hărțile cuprind toate datele culese pe teren. În vederea evitării supraaglomerării hărților materialul a 41 de puncte a fost trecut în note și numai materialul a 68 de puncte (acestea sînt punctele cele mai importante) este scris pe hărți.

Hărțile vor fi sistematizate în felul următor : I. Hărți fonetice ; II. Hărți morfologice ; III. Hărți lexicale.

BEMERKUNGEN ZUM SPRACHATLAS DER SZÉKLER-MUNDARTEN AUS TREI-SCAUNE (KOMITAT COVASNA)

Im Sommer des Jahres 1954 wurde von den Verfassern die Feldforschung für einen Sprachatlas der szeklerischen Mundarten begonnen. Die Untersuchungen wurden 1967 abgeschlossen. Zurzeit ist die Ausarbeitung eines dreiteiligen Atlases im Gang : des Atlases der Mundarten aus Trei-

Scaune; aus Ciuc und Gheorgheni; aus Odorhei. Der zweite Teil des Atlases (Sprachatlas der Mundarten aus Ciuc und Gheorgheni) liegt bereits redigiert vor. Im Laufe des Jahres 1969 soll der Sprachatlas der Mundarten von Trei-Scaune abgeschlossen werden. Vorliegender Bericht enthält die hier verwendete Arbeitsmethode der Verfasser.

Der Fragebogen besteht insgesamt aus 894 sprachlichen Erscheinungen, die folgendermassen verteilt sind: 40,71% beziehen sich auf das phonetisch honologische, 36,98% auf das morphologische System und 22,31% auf den Wortschatz. 276 Fragen sind dem zweibändigen Fragebogen des ungarischen Sprachatlases entnommen (der im Kürze erscheinen wird); der andere Teil der Fragen bezieht sich auf das spezifische szeklerische Mundartsystem. Das Belegnetz kennzeichnet absolute Dichte, doch wurden in kleineren Ortschaften nur 200 der bedeutendsten Fragen gestellt. Dasselbe Verfahren wurde angewandt, wenn es sich um Dorfs- bzw. Gemeindeviertel handelte, wo in den letzten Jahrzehnten aus überbevölkerten Ortschaften emigrierte Familien ansässig geworden sind, deren Mundart keine oder nur geringe Unterschiede im Vergleich zur untersuchten Ortsmundart aufwies. In jedem Dorf wurden 3—4 Versuchspersonen, Frauen und Männer, im Alter von 40—70, ja sogar 75 Jahren befragt. Die Versuchspersonen eines Bearbeiters waren nur Frauen, die einer anderen nur Männer.

Die Sprachkarten enthalten alle gesammelten sprachlicher Erscheinungen. Um die Überhäufung der Karten zu vermeiden, wurde das Material von 41 Ortschaften nur in den Bemerkungen angeführt, so dass nur die bedeutendsten Ortschaften, insgesamt 68 eingezeichnet wurden.

Die Karten werden folgendermassen systematisiert: I. Phonetische-, II. Morphologische- und III. Wortkarten.

JEGYZETEK

1. Az 1940-es évek végéig elkészült vagy készülöben lévő nyelvatlaszok ismertetését l. SEVER POP, *La dialectologie*. I—II. kötet. Louvain, é.n. (az Előszó 1950-ből).
2. L. *Bulletin de la Société de linguistique de Paris* XXX — 1929, 200.
3. „La géographie linguistique de Gilliéron est ainsi devenu une des forces les plus puissantes qui aient, au cours des cinquante dernières années, fécondé et poussé en avant la science du langage”. (VALTER v. WARTBURG, *Problèmes et méthodes de la linguistique*². Paris, 1963, 162).
4. Az erre a kérdésre vonatkozó újabb szakirodalomból l. DEME LÁSZLÓ—IMRE SAMU, *A magyar nyelvatlasz viszonya egyéb tudományágakhoz* (Magyar Tudomány. 1962, 9. szám, 541—52).
5. L. erről részletesen MÁRTON GYULA, *Tájékoztató a Román Népköztársaságban folyó magyar nyelvészeti szakképzésről és magyar nyelvtudományi munkálatokról* MNY. LV, 8—16; 499—510); uő., *L'activité de la chaire de langue hongroise de l'Université Bolyai concernant la rédaction des atlas dialectaux* (Orbis VII. Fasc. 1—2. 361—71).
6. MÁRTON GYULA, *Eredményeink és feladataink a magyar nyelvet ért román nyelvi hatás tanulmányozása terén* (Studia Univ. Babeş-Bolyai, Series Philologia 1959. 29—41).

7. Az atlasz módszeréről I. GÁLFFY MÓZES, MÁRTON GYULA és SZABÓ T. ATTILA, **Tájékoztató a Moldvai Csángó Tájnyelvi Térkép-ről.** (NyÍrk. VII., 215—28 + 6 térképmelléklet).
8. GÁLFFY MÓZES, MÁRTON GYULA, **A Bolyai Egyetem magyar nyelvészeti tanszékének nyelvjáráskutató tevékenysége a Magyar Autonóm Tartományban.** (A kolozsvári V. Babeş és Bolyai Egyetemek Közleményei. TrsTudSor. I—1956. 1—2. szám 253—79 + 12 térképmelléklet).
9. Részleteredmények azért ezen a téren is vannak: Sylvester Teodóra a komandói fakitermelés, Tarcsi Ilona pedig a kovásznai asztalosság szakszókincséről írt állami vizsgái dolgozatot.
10. Nemes Zoltánné tájszójegyzéke meg is van szerkesztve, Salamon Sándor tájszójegyzékének szerkesztése előrehaladott állapotban van.
11. Itt említjük meg, hogy Janitsek Jenő lektor Erdővidék élő földrajzinév anyagát gyűjtötte össze, több magyar szakos hallgató pedig egy-egy háromszéki falu névanyagát: Bodosi Zsuzsanna Bölön teljes névanyagát, Kiss László Kézdivásárhely személyneveit, Incze Katalin Árkos ragadványneveit jegyezte le és dolgozta fel. Pánczél Brigitta Ikafalva állatneveit írta össze. Weintraubné Demes Gabriella tanítványai segítségével több Sepsiszentgyörgy-környéki falu földrajzi neveit és állatneveit gyűjti. Végül tegyük hozzá, hogy dr. Árvay József a történeti földrajzinév kincseiből állított össze számottevő, levéltári kutatás eredményeként összeállított anyagot.
12. L. BÁRCZI GÉZA, **A magyar nyelvátlasz előkészítése.** Bp., 1944. 19; DEME LÁSZLÓ, **A kérdőízüzetek anyagának összeállítása: A magyar nyelvátlasz munkamódszere,** Bp., 1955. 50. Szerk. Bárczi Géza; Végh József: ÖHA. 50. Mindketten Bárczira hivatkoznak.
13. **Mutatvány „Csik és Gyergyó tájnyelvi atlaszá”-ból.** NyÍrk. I. (1957), 1—4. szám 66.
14. L. uo. 65 és **A Magyar Nyelvátlasz Kérdőíve.** I—II. rész. Bp., 1950.
15. L. uo. a Függelékét. 70—1.
16. L. Gálffy—Márton 8-as jegyzetben idézett tanulmányának a függelékét a kutatópontok jegyzékével.
17. E bevezető térképlapok egyike Kovászna megye domborzati viszonyait, egy másik közigazgatási beosztását, egy harmadik pedig nyelvjárási tagolódását fogja bemutatni. Külön térképlap tartalmazza a teljes ponthálózatot, feltüntetve azokat a pontokat, amelyeknek adatai a térképlapon szerepelnek, és azokat, amelyekéi jegyzetbe kerülnek.
18. L. Sever Pop, i.m. I. k. (a megfelelő fejezetek); **A Magyar Nyelvjárások Atlasza** I. k. Szerkesztette Deme László és Imre Samu. Bp., 1969.
19. L. az **Atlasz ruszkich narodnich govorov** I. kötetének (Szerk. R. I. Avanyeszov, Moszkva, 1957) kísérő kötetét (14—5., 31), valamint magát az atlaszt.
20. Az anyag térképre vetítésének különböző eljárás módjairól I. DEME LÁSZLÓ, **Nyelvátlaszok funkciója és további problémái,** Bp., 1956. 34—30.

ESZEM/ÉVÉM/ETTEM/ ENNÉM/ÉGYEM

(eu) mănînc / mîncam / am mîncat / aş mîncă /
să mănînc; (ich) esse / aß / habe gegessen /
(ich) äße / soll essen

I. Körülíró - kiegészítésses kérdés,

76 észem/évém/ettém/
enném/égyem

észék/évék/ettétek/
enném/égyem

57

50

26 észem/évém/ettém/
enném/égyem

30 észem/évém/ettém/
enném/égyem

38

21 észem/éviém/ettém/
enném/égyem

116 észem/évölt/éltém/
ennem/égyék(é)

119 észem/évém/éltém/
enném/égyem

100

észem/évém/éltém/ 95
enném/égyem

107 észem/évém/
éltém/égyem

észem/évém/éltém/ 88
enném/égyem

87
észem/évém/
éltém/enném/
égyem

92 észem/éltém/égyem

66 észem/évém/éltém/
enném/égyem

45

VALEK ; EVEM ; IVAM

(eu) eram; mîncam; beam; (ich) war; asz; drank

JASZOL

Handwritten notes in a foreign script, possibly Latin or Greek, including the word 'Kuppel'.

Handwritten notes in a foreign script.

Handwritten notes in a foreign script.

Handwritten notes in a foreign script.

76 valék, évém, ivám

Handwritten notes in a foreign script.

Handwritten notes in a foreign script.

Handwritten notes in a foreign script.

116 valék; ivám

119 valék, évém

100

75 valék; évék; ivám

57

50

26 valék; évém; ivék

30 évém; ivám

valék; évém; ivék 107

valék; évém 95

valék, évém; ivám 88

87 valék;
évém;
ivám

92

66 valék; évém; ivám³

45

58

21 évém; ivám

**BAGOLY/BAGLYOK/BAGLYOT;
JÁSZOL/JÁSZLAK/JÁSZLA**

buta, tã; Étele (sing. nom. / pl. nom. / sing. acc.) ; iasle;
Krippe (sing. nom. / pl. nom. / sing. gen.)

I Körülíró és körülíró - kiegészítéses kérdés

116 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

119 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

107 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

100 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok 88

bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok

bagòt/bagjok/bagjot 95
jászol/jászolok/jászolja

92 bagòt/bagjok/bagjot ~ bagjot
jászol/jászolok/jászolja

76 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

bagòt/bagjok/bagjot 75
jászol/jászolok/jászolja

58 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

50

43

26 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok

30 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

38 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

21 bagòt/bagjok/bagjot
jászol/jászolok/jászolja

**VAGYOK/VAN/VAGYTOK/
VANNAK/VALÉK/VOLT/
VOLNÉK**

(eu) sint / (el) este / (voi) sinteti / (ei) sint /
(el) eram / (el) a fost / (eu) ești ; (ich) bin / (er)
ist / (ihr) seid / (sie) sind / (ich) war / (er)
gewesen / (ich) wäre

I. Körülíró-kiegészítékes kérdés.

76 vagyok/van/vattok/
vadnak/valék/vótam/vónék

vagyok/van/vattok / 75
vadnak/valék/vótam/
vónék

26 vagyok/van/vattok/
vannak/valék/vot/
vótam/vónék

116 vagyok/van/vattok/
vagynek ~ vannak/valék/vótam/vónék

119 vagyok/van/vannak ~ vadnek/
valék/vótam ~ voltam/vónék

100 vagyok/van/vattok/
vadnak/vótam/vónék

vagyok/van/vatytok ~ 95
vattok/vannak ~ vad-
nak/valék/vótam/vónék

50

30 vagyok/van/vattok/
vadnak/vótam/vónék

107 vagyok/van/vannak/
valék/vótam

vagyok/van/vattok ~ 88
vatytok/vadnak ~ van-
nak/valék/vótam/vónék

92

87
vagyok/van/
vatytok/vannak ~
vadnak/valék/
vótam/vónék

66 vagyok/van/vattok/
vadnak/valék/vótam/
vónék

43 vagyok/van/vatytok ~
vattok/vadnak/vótatok

38 vagyok/van/vatytok ~
vattok/vannak ~ vadnak/vótatok

21 vagyok/van/vattok/
vadnak/vótam

NYÁR/NYARAT; SÁR/SARAT

'várä; noroi - Sommer; Kat (sing nom./acc)

I. Körülíró és körülíró - kiegészítéses kérdés.

II. 21: nyárok ~ nyarak; 92: nyárok; sárja,
sárotok; 119: nyárok.

76 nyár/nyárt
sár/sárt ~ sarat

26 nyár/nyarat
sár/sárt

30 nyár/nyarat
sár/sárt

116 sár/sárt

119 nyár/nyarat
sár/sárt

100 sár/sárt

nyár/nyarat ~ nyarat 95
sár/sárt

75 sár/sárt

57 sár/sárt

50

107 nyár/nyarat
sár/sárt

nyár/nyara 88
sár/sárt

87
nyár/nyárt
sár/sárt

92 nyár/nyárt
sár/sárt

66 nyár/nyarat
sár/sárt

45

38 sár/sárt

21 nyár/nyarat
sár/sárt ~ sarat

FALU/FALVAK; DARU/DARVAK

²sal; cocor - Dorf; Kranich

(sing. nom./pl. nom.)

I. Körülrő és körülrő-kiegészítéses kérdés.

100 falu/faluk
daru/daruk

76 falu/faluk ~ faluk
daru/daruk

75 falu/faluk
daru/daruk

57 falu/faluk ~ faluk
daru/daruk

50 falu/faluk

26 falu/faluk ~ faluk
daru/daruk

30 falu/faluk ~ faluk
daru/darvak

116 falu/faluk
daru/darvak

119 falu/faluk ~ falvak ~ faluk
daru/darvak

107 falu/faluk
daru/daruk

88 falu/faluk ~ falvak
daru/daruk ~ darvak

87 falu/faluk ~ faluk
daru/daruk

92 falu/faluk ~ falvak
daru/daruk

66 falu/faluk ~ [falvak]
daru/daruk

43

38 falu/faluk ~ falvak
daru/daruk

21 falu/faluk ~ faluk
daru/daruk

KANÁLLAL

cu lingură; mit dem Löffel

[2786]

I. Körülíró kérdés

II. 64 kalánnol, 49 kalánnyal; 29, 56.
kalánnyal, 97: kalánnyal; 58: kalánnyal;
67: kalámmval; 27 csángó: kalámmval;
90, 102: kalámmval.

119 kalánnyal
118 kanállal
117
99 kanállal ~ kalánnyal
100 kalánnyal

98 kalánnal
70 kalánnal ~ kalánnyal
77 kalánnyal ~ kalánnal

70

79 kalánnyal ~ kalánnyal

80 kanállal ~ kalánnyal

74 kalánnyal

75

55 kalánnyal ~ kalánnyal

kalánnal ~ kalánnyal 54

57 kalánnyal

kalánnyal 48

50 kalánnyal

kalánnyal 63

27 kalánnal ~ kalánnyal

kalánnyal 60

kalánnyal ~ kalánnyal 17

13 kalánnal ~ kalánnyal

kalánnyal ~ kalánnal 12

14 [kanállal] ~ (kalánnyal) 18 kalánnyal

kalámmval ~ kalánnyal 45

116

kalánnyal ~ kalámmval ~ (kalánnal) 113

kalánnyal ~ kalámmval 111

101 kalánnyal

107

kalánnyal ~ (kalámmval) 23

kalámmval 83

93 kalámmval ~ kalámmval

94 kalánnyal ~ kalánnal ~ kalámmval

95 kalánnyal

92 kalánnyal

84 kalánnyal

83 kalánnyal ~ (kalámmval)

70 kalánnyal ~ kalánnyal

71

68 kalánnyal ~ kalánnyal ~ kalámmval

47 kalánnyal ~ kalánnyal

46 kalánnyal

45 kalánnyal

34 kalánnyal

55 kalámmval

36 kalánnyal

18 kalánnyal

kalámmval 45

kalámmval ~ (kalánnal) 109

110 kalánnyal ~ kalámmval ~ (kalámmval)

kalámmval ~

108 kalámmval ~ kalánnal

105 kalánnyal ~ kalámmval

105 kalámmval ~ kalámmval

104 kalánnyal ~ kalámmval

kalámmval 87

kalámmval 86

kalánnyal ~

63 kalánnal ~ kalánnyal

65 kalánnal ~ kalámmval

66 kalánnyal

68 kalánnyal ~ kalánnyal ~ kalámmval

60 kalánnyal

43 kalánnal ~ kalánnyal

57 kalánnyal

39 kalánnyal

58 kalánnyal

21 kalánnol

ZSEBKENDŐ

batista; Taschentuch

[240]

I. Körülíró-rámulatú kérdős.

II: 16: zsepkendő; 25, 29, 121: zsepkendő;
 102: zsepkendő; 96: zsepkendő; 29:
 zsepkendő; 75: zsepkendő; 59, 62, 85:
 zsebruha; 22: zsebruha ~ zsebruha;
 61: zsebruha ~ zsebruha; 20, 42: zseb-
 ruha ~ zsebruha; 106: zsepkendő: zseb-
 ruha; 89: zsepkendő: zsebruha; 81:
 zsepkendő: kúsruha; 90: zsepkendő:
 (zsebruha); 82: zsepkendő: zsebruha;
 40: zsepkendő: zsebruha; 44, 64: zsep-
 kendő: (zsebruha); 58: zsepkendő:
 (zsebruha); 67: zsepkendő: (zsebruha);
 28: zsepkendő: kendő; 97: zsepkendő ~
 zsepkendő: zsebruha; 27: csángó: zsep-
 kendő: (-készkendő); 56: zsepkendő: (küs-
 ruha); 49: zsepkendő: (kúsruha); 42:
 zsebruha: kúsruha: [zsepkendő]; 19:
 kúsruha.

119 zsepkendő: kendő

118 zsepkendő

117 zsepkendő

99 zsepkendő: zsebruha: (kiskendő)

100 zsepkendő

98

78 zsepkendő: (kicsiruha)

77 zsepkendő: zsebruha

76

79 zsepkendő ~ zsepkendő: zsebruha

80 zsepkendő ~ zsepkendő:
(kicsiruha)

74 zsepkendő: zsepkendő: (kúsruha)

75

55 zsepkendő: (kúsruha)

zsepkendő: (kúsruha) 54

57 zsepkendő

zsepkendő: (kúsruha) 48

50 zsepkendő

52 zsepkendő: (zsebruha)

zsepkendő ~ zsepkendő: (kúsruha: zsebruha) 33

26

27 zsepkendő: (kúsruha)

zsepkendő 30

zsepkendő: (kúsruha: zsebruha) 17

13 zsepkendő: örlőrlő: zsebruha

zsepkendő 12

14 zsepkendő: zsebruha ~
zsebruha: kúsruha

zsepkendő: (kúsruha) 15

zsepkendő: ruhaszka 115

zsepkendő: zsebruha ~ zsebruha 113

zsepkendő: (ruhaszka) 109

110 zsebruha: zsepkendő

kúsruha: zsepkendő 111

107

zsepkendő:
108 (zsebruha)

103 zsepkendő: zsebruha

105 zsepkendő: zsebruha

104 zsepkendő

zsebruha:
[zsepkendő] 88

zsepkendő: zsebruha 87

93 zsepkendő: zsebruha

94 zsepkendő: (zsebruha)

86

95 zsepkendő

92 zsepkendő: (zsebruha)

84 zsepkendő: (zsebruha)

83 zsepkendő: zsebruha

63 zsepkendő:
(zsebruha)

70 zsepkendő: kúsruha

65 zsepkendő:
(zsebruha)

71

66 zsepkendő: (zsebruha)

68 zsepkendő: zsebruha

47 zsepkendő: (zsebruha ~ zsebruha)

46 zsepkendő: (kúsruha)

60 zsepkendő: (zseb-
ruha ~ zsebruha)

45 zsepkendő: (kúsruha)

43 zsebruha

34 zsebruha ~ zsebruha:

zsepkendő

39 zsepkendő: (zsebruha)

57 zsepkendő:
(zsebruha)

35 zsebruha: zsep-
kendő

38 zsebruha: [zsepkendő]

36 zsepkendő: (kúsruha)

18 zsepkendő: (kúsruha:
zsebruha)

21 zsepkendő: zsebruha ~ [zsebruha]

KÉZIMALOM

rışnitâ ; Handmühle

[39]

I. Körülíró kérdés.

II. 16, 28 : daráló; 25 : daráló; 49 : darállón
darálló; 67 : daráló; 40 : daráló; 58 : daráló;
 97 : darállón; 32 : [daráló]; 22 : daráló;
 96 : sőöllő; 29 : daráló; 106 : daráló;
sőöllő; 81 : daráló; 44 : öllő; 29 :
daráló; 64 : kézidaráló; 20 : kézimalom;
 59 : malomkő; 89 : máriska; 45 :
résznicé; 19 : résznicé; 90 : résznicé;
 61 : sőörle; 24, 42, 62 : t

III. Kérdésünk a hagyományos, két köből álló, kézzel hajtott daráló nevének meg tudakolására irányult.

119 daráló
 118 kézimalom : sőöllő

117 sőörle

99 sőöllő

98 darállón

78 kézimalom : sőörle

77 sőöllő

70 daráló ~ (daráló) : sőöllő

74

daráló 75

sőöllő : daráló 54

52 sőöllő

daráló 26

daráló 12

116 daráló sőöllő ~ (sőörle)

101 sőöllő ~ sőörle

100 darállón ~ (darállón daráló ~ daráló)

79 kézimalom : sőöllő

80 sőöllő

55 daráló

57 daráló sőöllő

darállón 48

50 sőöllő II.

daráló 35

27 daráló

daráló ~ daráló : sőöllő : sőtörő 30

kézidaráló 17

13 daráló

14 daráló

15

115

daráló 115

résznicé 109

daráló : résznicé 111

darállón 107

105 résznicé

sőöllő 23

93 sőöllő

94 sőöllő

95 sőöllő ~ (sőörle) : daráló

83 sőöllő

70 sőöllőkő

71

47

46

45 darállón ~ darállón

34 darállón

35 darállón

36 daráló

18 kézimalom : daráló 21

daráló : résznicé ~ (résznicé) : sőörle

110 résznicé ~ résznicé

108 résznicé

103 daráló

104 daráló

darállón

darállón : résznicé 87

résznicé 86

92 sőöllő : daráló

84 daráló

65 sőöllő

66 sőöllő ~ (sőörle ~ sőörle)

68 daráló

60 darállón

43 kézimalom

37 darállón

39 darállón

38 daráló ~ daráló ~ (daráló)

LEPEDŐ

cearszaf; Bettuch

[207]

I Körülíró alkalomszerűen rámutató kérdés

II. 24, 25: lepedő; 16, 27 csánqó, 28, 29, 32
 97: lepedő; 81: lepedő; 89, 90, 108: lepedő;
 56: lepedő; 102: lepedő; 22, 53, 62:
lepedő, 61: lepedő; 19, 40, 44: lepedő;
 20: lepedő, 22, 59: lepedő; 42: lepedő;
 67: lepedő; 73: lepedő, 96: lepedő; 49:
lepedő ~ lepedő; 85: lepedő ~ lepedő; 37:
lepedő ~ lepedő; 121: lepedő: ásólepedő;
 11: ásólepedő; 94: lepedőt; 64: lepedőt;
 55, 85: lepedőt: 73: ásólepedő

116 lepedő

119 lepedő
118 lepedő

117 lepedő

99 lepedő

98

78 lepedő

77 lepedő

76 lepedő

100 lepedő ~ lepedő ~ lepedő ~
lepedő ~ lepedő

79 lepedő ~ lepedő

80 lepedő

74 lepedő ~ lepedő

lepedő 75

lepedő 54

52 lepedő

lepedő 26

lepedő 12

101 lepedő

101 lepedő

lepedő ~ lepedő 23

79 lepedő ~ lepedő

80 lepedő

74 lepedő ~ lepedő

lepedő 75

lepedő 54

52 lepedő

lepedő 26

lepedő 12

14 lepedő

lepedő ~ lepedő 15

lepedő! 115

lepedő 115

lepedő 109

lepedő 111

110 lepedő

lepedő 107

108

103 lepedő

105 lepedő

104 lepedő

lepedő 88

lepedő ~ lepedő 87

93 lepedő ~ lepedő

94 lepedő

lepedő 86

95 lepedő

92 lepedő

84 lepedő

83 lepedő

63 lepedő

70 lepedő

65 lepedő

71

66 lepedő

68 lepedő

47 lepedő

55 lepedő

57 lepedő

lepedő 48

50 lepedő

46 lepedő

60 lepedő

lepedő 33

45 lepedő

43 lepedő

34 lepedő

27 lepedő

lepedő 30

39 lepedő

57 lepedő

lepedő 17

35 lepedő

38 lepedő ~ lepedő

36 lepedő

13 lepedő

18 lepedő

21 lepedő ~ lepedő

SARLÓ

seceră; Sichel

[23]

I. Kärülíté kérdés.

II. 24, 89, 90: salló; 28, 29, 44, 61, 64: salló; 49: sálló; 32, 59, 85: salló; 25, 72: sálló; 16, 121: salla; 62, 67: salla; 20: sallu; 42: salla ~ sallo; 106: sallóy; 81: sallóy; 96: sallóy; 97: sallóy; 58: sallóó; 40: sallóó; 22: sallóó ~ sallóó; 19: salló ~ sallóó.

116 (sallo) ~ (sálló)

118 sállóy 119 sarroxy ~ sarro ~ (săr / ũy ~ săr / o)

99 sərŕŕy 117 sər / o 101 sallóy 100 sarroxy ~ sarroxy ~ sallóy ~ sallóy

98 sarroxy 78 sərŕŕŕy 77 sərŕŕŕy

70 sərŕŕŕŕ ~ sarroxy ~ sarroxy 79 salló 80 salló

74 sallóy

sallóy ~ salló 75

sallóy 54

52 salló

salló ~ salla ~ 4 sər / o 76

27 sálló 28 salló ~ sálló ~ (sálló ~ săr / o) 73

salla 12

13 salla

14 salla

salló 17

15

salló 115

salló 113

(salló) ~ (salló) 109

110 salló ~ sallóy

111

salló 107

108 salló

103 salló

105 (sállóy) ~ (sallóy)

104 salló ~ (săr / o)

sallóy 23

salló ~ salla ~ (săr / o) 88

salló ~ sallon

sallon sər / o ~ (săr / o)

95 salló

94 sallóy

95 salló ~ (săr / o)

92 sálló ~ sallon ~ (săr / o)

salló 86

84 ~ salló

83 salló ~ salló

85

70 salló

65 salló

71

66 salló ~ sallon ~ sallon ~ (săr / o ~ săr / o)

68 salló

47

46

45 sálló

60 sálló

43 sálló ~ sər / o ~ sallon

34 sálló

57 sálló

39 sálló

58 sálló ~ sallon ~ (sálló ~ sər / o)

35 sálló

36 sálló

18 sálló

21 sálló ~ (sálló ~ sallon)

ILLATOS

cu miros plăcut ; wohlriechend

[143]

I. Körülíró kérdés.

- II. 23: jó büzü; 35: jó szagja van; 36: [jó szagu: illatos]; 49: jó szagu; 58: jkò szagu: jó izé van: [jó illatu]; 64: jó szagu: illatlja van; 66: jko szaga van; 67: jó szagu: jó üzü: jó büzü; 90: jó szagu.

119 j^o szagu
118 j^o szagu

117 j^o szagu
100

98 j^o szagu
78 j^o szagu: szagos

77 j^o szagu

76

116

101 j^o szagu: szagos

79 j^o szagu

80 j^o szagu

74

75

55 j^o szagu

j^o szagu 54

57 j^o szagu

j^o szagu: jó illatu: jó üzü 48

50 j^o szagu

52 j^o szagu

j^o üzü: [jó szagu] 33

26

27 j^o szagu

j^o szagu 30

j^o szagu 17

13 szagos

14 j^o szagu

j^o szagu 12

15

j^o büzü 115

(jó szagu): (jó büzü) 113

j^o üzü ~ j^o izü 109

110 (jó üzü): (jó szagu)

j^o üzü 111

107

108 j^o üzü

103 j^o szagja van: j^o büzü

105 j^o izü: j^o szagu

104 j^o szagu: (jó büzü)

j^o szagu: 23 (jó üzü)

j^o izü ~ (jó üzü)

j^o szagja van: (jó büzü) 87

93 j^o szagu: jó büzü

94 j^o szagja van: jó üzé van: j^o izü 86

92 j^o szaga van: (jó üzé van: jó büzü)

95 j^o szagu

84 j^o szagu

83 j^o szagja van: jó üzé van

63

70 j^o szagja van: jó izé van: 65 j^o szagja van: j^o büzü

71

66 j^o szagu: jó izü

68 j^o szagu: j^o üzü

47

46

60

45 j^o szagu

34 j^o szagu: (jó büzü)

43 j^o szagja van: j^o büze van: j^o illatu

39 j^o szagu: (jó büzü)

57 j^o szagu: (jó büzü): [illatos]

35 j^o szagu: (jó büzü)

38 j^o szagu: jó büzü

36 j^o üzü

18 j^o szagu: jó illatu

21 j^o üzü: j^o szagu